

Naši prvi ratni brodovi

Kap. freg. Anđelko Kalpić, Split

U prvim danima ustanka, kad je čitava Jugoslavija stenjala pod jarmom okupatora, sa najprimitivnijim pomorskim sredstvima, krhkim čamcima, naši ljudi vrše borbene zadatke na moru.

Komunisti — lučonoše i organizatori ustanka — prebacuju se malim trabakulama, bracerama, leutima i čamcima iz mjesta u mjesto, s kopna na otoke, s jednog na drugi otok, u cilju organizovanja narodnog ustanka. Istim sredstvima prebacuje se oružje skriveno prilikom kapitulacije Jugoslavije na određena mjesta. Zato mi kažemo da su prvi naši brodovi bili braceri, leuti i ribarski čamci.

S primitivnim čamcima krstare noću komunisti i rodoljubi, prebacuju sa otoka dobrovoljce, koji zadržani smjelošću prvih Titovih ratnika na moru i uvjereni u opravdanost Narodnooslobodilačke borbe, sve više hrle u borbu protiv okupatora i domaćih izdajnika.

Sa tri ribarska čamca, puškomitraljezom i nekoliko pušaka potopljena su dva glibodera maja mjeseca 1942. godine mada se u neposrednoj blizini nalazila, talijanska torpiljarka »T 7«.

Izvesni napredak u navigacijskim sredstvima predstavlja stupanje u akciju prijašnjeg mlj »Sv. Nikola«, kojega su prvoborci vlastitim znanjem i sredstvima osposobili i naoružali ga lakim oružjem oteim od neprijatelja. »Sv. Nikola« je pretvoren u prvi ratni brod, nazvan »Pionir« sa 5 čv. brzine, dva puškomitraljeza i nekoliko pušaka.

»Pionir« održava prvu vezu Podgora — Bogomlje. Njime se vrši prvi desant aprila 1942. godine kada je prebačena grupa iz Biokovskog odreda na Hvar, koja uspijeva da izvrši zadatak, uništivši neprijateljski garnizon Bogomlje, i uspostavlja pribratni partizanski centar. U isto vrijeme dolazi do desanta s ribarskim čamcima na vesla od ulaza u luku Ploče na poluotok Pelješac. Uspješnim desantom 14 drugova mornara i ribara iz Makarskog primorja, likvidacijom financijske stanice na Dračama i drugim akcijama rasplamsala se borba protiv okupatora na Pelješcu.

S malim drvenim brodovima vršene su desantne operacije

Jedna za drugom slijede uspješne akcije prvih ratnih brodova na neprijateljske konvoje i komunikacije. Zarobljeni brod »Evropa«, zaslugom radnika koji su napustili rad u fabrikama i brodogradilištima i stavili se u službu naroda, pretvara se u drugi ratni brod na motorni pogon — »Partizan«. On je po naoružanju i zaštiti bio najjači brod u to vrijeme i sa uspjehom je izvršavao sve zadatke. Radi toga je okupator nastojao da ga uništi. Nakon neprestanih avionskih napada on je konačno, 22. januara 1943. godine, poslije duljeg bombardiranja potopljen.

Talijani su zatim poduzimali sve da unište još jedini brod na motorni pogon, — »Pionir«. Iskusna i smiona posada »Pionira« izvodila je uvijek brod iz zaseda koje je pripremao okupator svojim nadmoćnim pomorskim naoružanjem.

U stalnim akcijama »Pionir« se istrošio. Vješte ruke radnika, koji su u to vrijeme bili ratnici i brodograditelji, prebacuju u julu 1943. godine motor sa »Pionira« na brod sličnog tipa pod imenom »Pionir II«. Na taj način postao je novi brod brži i imao je veću mogućnost zaštite ljudstva. Ali novi brod nije bio dugog vijeka, jer je uništen u neprijateljskoj ofenzivi koja je ubrzo uslijedila.

Nestali su motorni brodovi »Pionir I.«, »Pionir II.« i »Partizan«, ostali su samo ribarski čamci na vesla. Poginuli su mnogi prvoborci, ali su na njihova mjesta došli novi, koji su se inspirirali njihovim primjerima i nastavili borbu za slobodu Jadrana.

Na desetke milja prelazili su po burnim noćima, prkosili okupatoru zaštićenom čelikom i dalekometnom artiljerijom i neprekidno vodili borbu. Otimali su oružje i brodove. Akcije postaju sve češće i uspješnije. Kapitulacijom Italije zarobljavaju se novi brodovi poput »Pionira«. Formiraju se prve flotile naoružanih brodova i patrolnih čamaca...

Jedan od prvih naših ratnih brodova za vrijeme NOB-e